

11/1963) in s *Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem* (Zgodovinski časopis VIII/1954) je vnesel mnoge nove poglede tudi v metodologiji znanstvenega preučevanja, s pregledom *notarialnih arhivov in delovanjem notariata v nekdanjih jugoslovanskih primorskih mestih* (Archivum, 1962) ter *mestnimi arhivi v Sloveniji* (Archivum, 1963) pa je svetu predočil bogastvo našega arhivskega gradiva.

Odprtost in širina v znanstvenih in osebnih pogledih akademika Sergija Vilfana pa je podpisane navdajala s prijetnimi občutki ob predsedovanju Znanstvenemu svetu Znanstveno raziskovalnega središča Republike Slovenije, Koper, katerega član s strani SAZU je bil tudi prof. dr. Sergij Vilfan, čeprav le kratek čas, pa vendar dovolj, da je vnesel v delo novega javnega raziskovalnega zavoda njemu značilno svežino in znanstveno tehtnost. Tudi zato se ga bomo z radostjo spominjali.

Darko Darovec

DR. VINKO ŠRIBAR (1922-1996)

Kdo je bil Vinko Šribar, po rojstvu Belokranjec in po srcu Mediteranec, po usodi raziskovalec, popotnik in arheolog? Na straneh našega časopisa se ga spominjamo, saj je del svojega strokovnega življenja - pri njem pa je bil ta segment neločljivo povezan tudi z osebnim - posvetil starejši primorski, istrski in furlanski preteklosti. Bil je tudi član časopisnega sveta "Annales" in član znanstvenega sveta Znanstveno raziskovalnega središča v Kopru.

Življenska pot ga je kot otroka vodila na skrajni jug in to otroško in mladostno izkušnjo življenja med Albanci in Makedonci je nosil s seboj tudi v letih, ko se je pozneje ustalil v Sloveniji, kjer je pred drugo vojno začel študirati na tehnični fakulteti. Tudi prva povojna leta je prebil na gradbiščih Jugoslavije kot tehnični uslužbenec železnic, med tem je prišel v stik s srbskim Spomeniškim varstvom in končno našel pot v Ljubljano in v Narodni muzej. Morda se imamo zahvaliti tudi daljnovidnemu občutku tedanjega direktorja te ustanove dr. Jožeta Kastelica, da je podprl željo mladega sodelavca po študiju? Še kot študent arheologije je bil poslan v tedanjo cono B STO, da bi organiziral prvo arheološko topografijo nove države. Starejši se ga spominjajo, kako je na belem konju obiskoval kraje in iskal stare ostanke ter kartiral najdišča. Srečko Vilhar, politik in kulturnik, ga je pripeljal na Kortino in mladi Šribar je tam sodeloval pri prvih sondiranjih. Tedanje oblasti so še posebno pozornost polagale raziskavam zgodnjega srednjega veka, saj bi morebitno odkritje ostankov starih Slovanov postalo pač argument pri trdih pogajanjih za našo zahodno mejo. Na Kortino se je

pozneje dostikrat vračal, se tam ustalil in si obnovil staro hišo; zahodna slovenska meja pa mu je postala eden od najpomembnejših in najintimnejših strokovnih izzivov.

Po diplomi je Šribar nadaljeval z delom v Narodnem muzeju, ob tem pa se je izpopolnjeval v Avstriji, Nemčiji in Italiji. Za Narodni muzej je vodil velika arheološka izkopavanja na blejskem Otoku in na Otoku pri Dobravi ob Krki na Dolenjskem. Po zaključku obeh izkopavanj je z arhitekti urejeval in predstavil obe najdišči obiskovalcem. Med tem je razvijal nekatere tehnične rešitve, ki jih je kot prvi uvedel v izkopavalno tehniko: vrtnanje, dodatna risarska in fotografska tehnika dokumentacija izkopavanj, še posebej stereofotogrametrija. Projektiral in razvil je več stativov, med temi je stativ-A, tako imenovan zaradi svoje oblike, prišel v standardno opremo izkopavalcev v Sloveniji in tudi v ostalih predelih bivše Jugoslavije. Objavljal je v raznih strokovnih in znanstvenih glasilih, doma in v tujini; zaradi širokega dela je morda odlagal nekatere ključne objave na poznejši čas. Tako smo v juniju po smrti našli na njegovi delovni mizi obsežen tipkopis o izkopavanjih srednjeveškega naselja Gutenwert na Otoku pri Dobravi, ki sta ga z dolgoletno sodelavko dr. Vido Starè pripravila za oddajo v tisk v prestižni seriji *Katalogi in Monografije Narodnega muzeja*. Njegova bibliografija znanstvenih, strokovnih in poljudnih prispevkov šteje 200 enot, objavljena pa bo v naslednji številki Arheološkega vestnika. Doktoriral je l. 1965 iz keltske in rimske problematike; leta 1995 se je vrnil h Keltom s prispevkom o keltskem grobišču v kraju Lauco v Karniji.

Aktivnost, povezana s Primorsko in s celotno zahodno mejo slovanske naselitve je zorela dalj časa: morda od njegovega prvega obiska na Kortini, morda od sodelovanja na izkopavanjih staroslovanskega grobišča pri Sv. Juriju pri Batujah v Vipavski dolini? Lahko pa je to tudi del zorenja naše države, saj je razumevanje te preteklosti del konstituiranja nacije v modernem smislu. Že v šestdesetih letih so sledili naporji za evidentiranje arheoloških ostankov, ki jih lahko povežemo s slovansko naselitvijo v Furlaniji. Vinko Šribar je kmalu spoznal, da so se naselili tudi onkraj langobardskega limesa, celo onkraj Tagliamonta. O tem pričajo nekatere listine, še bolj toponimi slovanskega izvora in končno tudi arheološki viri. Arheologi, med njimi seveda V. Šribar, so pokazali, da ti ostanki lahko bistveno dopolnijo zgodovinsko vedenje, ki je slovansko naselitev Furlanije povezovalo s fevdalno kolonizacijo po sredi 10. st.: ostanki dokazujejo še neko starejšo, tudi fevdalno kolonizacijo, ki sega v karolinški čas, kot to vemo za Istro. Med našimi preučevalci je le Vinko Šribar našel pot do terenskega dela in do sodelovanja z italijanskimi institucijami, strokovnjaki in posamezniki.

Dokaz njegovega uspešnega pristopa so izkopavanja v Buji, Nemah in v Laucu; ob tem je vodil arheološko topografijo langobardskega limesa. Njegov italijanski

partner je bil povsod prof. G. C. Menis, tedaj direktor Središča za katalogizacijo in dokumentacijo Dežele Furlanije-Juljske Krajine iz Passariana pri Vidmu. Kdor je kdaj delal v tujini, ve, kako težko je dobiti zaupanje, še posebej pri tako občutljivi temi, kot je narodnostno vprašanje. Stike, ki jih je ustvaril, bi bilo potrebno še nadalje negovati, a je v institucijah matične države enako malo razumevanja, kot ga je bilo v prejšnji državi. Previdnost, pomanjkanje samozavesti, iniciative naše države? Danes, Vinko Šribar tega ni več doživel, objavljajo italijanski strokovnjaki staroslovanske ostanke v okolici Trevisa, Padove in Gardskega jezera. V interpretacijah se naslanjajo na njegove ugotovitve in hipoteze.

Da bi ne deloval v okolju, ki tudi v strokovnih krogih ni dovolj poznalo problematike kulture Starih Slovanov, je v številnih prispevkih v italijanskih revijah prikazoval karantansko ketlaško kulturo, kulturo Starih Slovanov. V predavanjih na strokovnih simpozijih v Italiji je prikazoval skupno pot in kulturne izkušnje Slovanov in Furlanov v okviru Veronske marke in patriarhata, poslednjič na Poletni šoli za srednjeveško arhitekturo v Grmuščici (Stremiz) nad Faedisom 5. 8. 1995.

Po upokojitvi se je dokončno naselil na Kortini pri Sv. Antonu in snoval tam študijsko središče za proučevanje zgodnjega srednjega veka Istre, Krasa in Furlanije. Njegov cilj, neuresničen, je bila specializirana velika knjižnica, ki bi bila dostopna vsem. Uresničil je prvega iz serije zamišljenih simpozijev, ki bi obravnavali zgodnesrednjeveško problematiko. Maja leta 1993 je bil na Kortini simpozij o rižanskem zboru, izšli sta dve publikaciji s teksti referatov. Tu se je pokazalo plodno sodelovanje študijskega središča, Pokrajinskega muzeja in Zgodovinskega društva za južno Primorsko iz Kopra.

Nedokončana ostaja njegova razprava o prispevku furlanskega prostora k oblikovnemu razvoju luničastega uhana, njegova že nakazana migracija - pravzaprav fevdalna kolonizacija - Slovanov v Istro iz smeri Furlanije in iz smeri Dalmacije ter obdelava zgodnesrednjeveškega grobišča v Mušu (Mossa) zahodno od Gorice; z italijanskimi kolegi nadaljujemo delo o toponimih v Karniji, ki se je začelo pod njegovim vodstvom.

Ob smrti so se ga spomnili v Furlaniji (Messaggero Veneto, 16. junij 1996) z občutenim prispevkom "Lubiana, addio al professor Sribar: aiutò a 'leggere' la storia del Friuli"; spomnile so se ga tudi Primorske novice (30.

avgusta) in Delo (11. septembra). Pokrajinski muzej Koper je skupaj s Krajevno skupnostjo Sv. Anton in Znanstveno raziskovalnim središčem RS, Koper organiziral na njegovi domačiji fotografsko razstavo "Glej, kdo je na sliki!", ki si jo je zamislil še pokojni arheolog, ko je v lanskem letu izsledil 90 negativov na steklu kortinskega domačina Jožeta Kavrečiča. Ob tem je bilo tudi manjše spominsko srečanje v organizaciji Znanstveno raziskovalnega središča RS iz Kopra, družine Šribar in Pokrajinskega muzeja Koper.

Matej Župančič

Iz popotne beležnice dr. V. Šribarja: Emajliran luničast uhan - slučajna najdba iz groba v cerkvi Sv. Marka v Luincisu v Karniji. Tipičen del nakita Alpskih Slovanov. Upodobljeni sta ptici - pava.